

Pasif Direniş Aşmak veya İsrail Meşruyetini Sorgulamak: Hamas'ın Akşa Tufanı Operasyonu (7 Ekim 2023)

Overcoming Passive Resistance or Questioning Israel's Legitimacy: Hamas's Al-Aqşa Flood Operation (October 7, 2023)

Menderes KURT*

Öz

Bu çalışmanın amacı, 7 Ekim Akşa Tufanı'na Hamas'ı zorlayan sebepleri incelemektir. Hamas'ın operasyonunun ardından birçok yorum yapılmıştır. Operasyon kınandı, övüldü ve belli şekilde anlandırıldı. Bu çalışma, Hamas'ın saldırısını anlamlandırmaya çalışırken, saldırının direniş ve mücadelede bazı noktaları sorgulamak istediğini belirtmektedir. Bu çerçevede çalışma, "7 Ekim saldırısının Hamas'ın direniş stratejisi açısından önemi nedir ve bu saldırı ile Hamas neyi sorgulanabilir kılmaya çalışmıştır?" sorularına cevap aramaktadır. Çalışma Hamas'ın bu saldırı ile üç noktayı sorgulanabilir kılmaya çalıştığını iddia etmektedir. İlk olarak direniş canlı tutma ve FKÖ tarzı bir direniş (pasif) ortaya çıkmasını engellemektir. İkincisi, Arap-İsrail normalleşmesini aşmak ve Filistin meselesini yeniden gündeme taşımak istendi. Üçüncüsü ise İsrail'in Oslo süreciyle birlikte meşrulaşan ve normalleşen varlığını yeniden sorgulanabilir kılmaktır.

Anahtar Kelimeler: Hamas, İsrail, İşgal, Akşa Tufanı, Direniş, Meşruyet.

Abstract

This study aims to analyze the factors that compelled Hamas to carry out the October 7 operation, known as the Aqşa Flood. In the aftermath of the attack, various interpretations emerged, ranging from condemnation to praise, with differing perspectives on its implications. While seeking to contextualize Hamas' assault, this study argues that the attack was intended to challenge certain aspects of resistance and struggle. In this regard, the study explores two key questions: What is the significance of the October 7 attack within Hamas' broader resistance strategy? And what specific issues did Hamas seek to challenge through this operation? The study posits that Hamas aimed to call three issues into question through this attack. First, it sought to sustain active resistance and prevent the emergence of a passive, PLO-style approach. Second, it aimed to counter Arab-Israeli normalization efforts and reassert the Palestinian issue on the international agenda. Third, it intended to challenge the legitimacy and normalization of Israel's existence, which had been reinforced through the Oslo process.

Key Words: Hamas, Israel, Occupation, Aqşa Flood, Resistance, Legitimacy.

Giriş

Ocak 2008 tarihinde Filistin mücadelesinin simge isimlerinden George Habbash/El Hekim, hayatını kaybetti. Filistin Yönetimi 3 günlük ulusal yas ilan et-

Makale Geliş Tarihi: 16.02.2025. Makale Kabul Tarihi: 24.11.2025.

Araştırma Makalesi / Künye: KURT, Menderes. "Pasif Direniş Aşmak veya İsrail Meşruyetini Sorgulamak: Hamas'ın Akşa Tufanı Operasyonu (7 Ekim 2023)". Gazi Akademik Bakış Dergisi (GABD), 19/38, (Haziran 2026): s. 135-156. <https://doi.org/10.19060/gav.1973676>

* Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-mail: mendereskurt@artuklu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9513-3417

Gazi

Akademik
Bakış

135

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

tiği ve Hamas'ın "büyük kayıp" olarak nitelendirdiği bu olay,¹ aslında Hamas'ın Filistin kurtuluşu noktasında kendisini nereye konumlandığını ortaya koymaktadır. Habash, Filistin mücadelesinin en bilindik isimlerinden biri olmakla birlikte aynı zamanda İsrail'e en katı duruş sergileyen isimlerden biriydi. Filistin mücadelesinin güç kaybetmesini engellemek, sürekliliğini sağlamak ve İsrail'e uluslararası alanda bir tanınırlık sağlamaya dair bütün girişimlerden itinayla uzak durmuştu. Habash, 1991'de Madrid'e başlayan ve 1993'te Oslo'da neticelenen barış sürecine karşı çıkmış ve bunun Filistin ya da Filistin Yönetiminin (Oslo Otoritesi)² İsrail işgaline meşruiyet sağlamakla birlikte, İsrail'in uluslararası alanda tartışmalı olan varlığını legal düzeye taşıyacağı korkusu nedeniyle, süreci büyük hata olarak nitelendirmiştir. Habash'a benzer şekilde Edward Said³ ve Marwan Bishara⁴ da Oslo barış sürecinin İsrail işgaline ve varlığına meşruluk katmaktan başka bir amacının olmadığını belirtmiştir. Nitekim Oslo barış süreci ve İsrail ile barışa dair birçok kesimden böyle eleştiriler gelmiştir. Bugün İsrail işgaline ve varlığının meşruluğuna dair tartışmaları devam ettirmek isteyen ve bunu Filistin Otoritesi'nin yaptığı bütün hatalardan münezzehe yapmaya çalışan grup Hamas'tır. Hamas açısından İsrail ile barış süreci İsrail'i normalleştirmekle birlikte, aynı zamanda Filistin direnişini pasifleştirmekte ve FKÖ'leşme olgusu yaratmaktadır. Bu nedenle İsrail ile mücadele sürekli olmakla birlikte bu süreklilik İsrail işgalinin meşruluğunu her zaman sorgulanabilir kılmalıdır.

7 Ekim saldırısı, Hamas'ın ideolojik çerçevesi ve direnişin sürekliliğine ilişkin geliştirdiği anlayış üzerinden şekillenmiştir.⁵ Operasyon sonrasında farklı siyasi aktörler ve gözlemciler tarafından çeşitli değerlendirmeler yapılmış; saldırı kimi çevrelerce kınanmış, kimi çevrelerce desteklenmiş ve farklı boyutlarıyla tartışılmıştır.⁶ Bu çalışma, söz konusu saldırıyı anlamlandırırken

- 1 İlker Cörüt, "George Habash: Filistin Devriminin Vicdanı", *Emek ve Adalet Forumu*, 2 Ağustos 2018.
- 2 Abdullah Galip Bergusi, *Filistin*, Ekin Yayınları, İstanbul 2020, s. 11.
- 3 Edward W. Said, *Oslo'dan Irak'a ve Yol Haritası*, (çev. Murat Uyrukulak), Agora Kitaplığı, 2005; Dan Rabinowitz, "Belated Occupation, Advanced Militarization: Edward Said's Critique of the Oslo Process Revisited", *Critical Inquiry*, 31/2 (Winter 2005), ss. 505-511.
- 4 Marwan Bishara, *Filistin/İsrail: Barış veya İrkiçilik*, (çev. Ali Berktaş), Kitap Yayınevi, İstanbul 2003.
- 5 "Haza Ruyetuna: Limaza Tufan'ül-Aksa?", *Al-Jazeera*, 21 Ocak 2021: <https://124.im/Y3iL7Gk>; "Hamas raporunun tam metni: Akşa Tufanı'nı neden yaptık", *Independent Türkçe*, 23. Ocak 2024.
- 6 Peter Seljan, "The 7 October Hamas Attack: A Preliminary Assessment of the Israeli Intelligence, Military and Policy Failures", *AARMS*, XXIII/1, (2024), ss. 81-98; Serdar Ş. Güner, "Explaining Hamas Attack of October 7." *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi*, XIII, (Winter 2023), ss. 5-13; Gizem Yıldırım, Güngör Şahin, "Israel-Palestine Issue in the International Press: A Critical Analysis on October 6-7 Attacks and Information Warfare", *Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi*, XXXIV/2 (2024), ss. 217-242; Muhittin Ataman, Der., *Al-Aqsa Flood: A Turning Point in the Middle Eastern Politics*, SETA, Ankara 2024; Muhammed Hüseyin Mercan, "Operation al-Aqsa Flood: A Rupture in the History of the Palestinian Resistance and Its

Görüş

Hamas'ın eylemini direniş ve mücadele bağlamında hangi amaçlarla kurguladığını açıklamayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda çalışma, Hamas'ın 7 Ekim harekâtını hangi saiklerle gerçekleştirdiği sorusunu üç temel araştırma sorusu üzerinden ele almaktadır: (1) Hamas'ın fikrî yapısı ve direnişin sürekliliğine ilişkin algısı harekâtı nasıl şekillendirmiştir? (2) Hamas'ın İsrail'i tanımlama biçimi ve İsrail'e atfettiği konum bu karar sürecini nasıl etkilemiştir? (3) Hamas'ın barış sürecine ve müzakere zemininin meşruiyetine dair tutumu, örgütün çatışmayı sürdürme stratejisini nasıl belirlemiştir? Bu soruların analizi, Hamas'ın çatışma ve direniş sürdürme yönelimini büyük ölçüde İsrail işgalinin meşruiyetini sürekli olarak sorgulanabilir kılma stratejisi üzerine inşa ettiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte çalışmanın temel iddiası, 7 Ekim saldırısının ardındaki başat saikin örgütün kendi varlığını sürdürme gerekliliğiyle bağlantılı olduğudur. Arap dünyasında ilerleyen normalleşme süreçleri karşısında pasifleşme ve "FKÖ'leşme" ihtimaliyle karşı karşıya kalan Hamas liderliği, bu saldırı aracılığıyla hem İsrail işgalini yeniden görünür kılmayı hem İsrail'in meşruiyetini sorgulamayı hem de direnişe yeni bir ivme kazandırmayı amaçlamıştır.

Ortaya koyduğu soru ve iddiaları temellendirebilmek için çalışma, nitel bir araştırma yaklaşımı benimsemektedir. Bu yöntem, büyük ölçüde mevcut literatüre ve Hamas'ın yayımladığı bildirimlere dayanmaktadır. Söz konusu veriler, örgütün direniş ekseninde şekillenen işgal, mücadele ve meşruiyet gibi temel kavramları nasıl anlamlandırdığını görünür kıldığı için 7 Ekim'e ilişkin "neden?" sorusunu açıklamada uygun bir zemin sunmaktadır. Nitel yöntem, eylemin hangi düşünsel ve söylemsel mantık üzerinden meşrulaştırıldığını betimleyerek çalışmanın deskriptif niteliğini desteklemektedir. Bu çerçevede

Implications", *Insight Turkey*, XXV, (Fall 2023); Meryem Temiz, "Silahlı Çatışmalar Hukuku Açısından Aksa Tufanı Operasyonu", *Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, V, (Aralık 2024), ss. 167-93; Hüseyin Mucuk, Hüseyin Özdemir, Mehmet Aziz Anık, "El-Aksa Tufanı Operasyonu ve Türkiye'de Kamuoyunun Filistin Algısı", *Fikriyat*, III/2 (2023), ss. 101-118; Muhammed Hüseyin Mercan, "Bir Yılın Ardından Aksa Tufanı'nı Yeniden Düşünmek", *SETA Analiz*, 8 Ekim 2024; "6 Soruda Aksa Tufanı Operasyonu ve Filistin Direnişi", *Platform*, 17 Ekim 2023; Arie Saposnik, "Introduction: October 7th and Israel Studies", *Israel Studies*, XXIX/1 (2024), ss. 1-16; David G. Roskies, "The Next Chapter: Israeli Responses to Catastrophe", *Israel Studies*, XXIX/1, (2024), ss. 7-20; Donna Robinson-Divine, "After October 7th: No Atonement Before Repair", *Israel Studies*, XXIX/1, (2024), ss. 74-81; Hagit Lavsky, "October 7th, 2023 From The Perspective Of Zionist History: A Crucial Wakeup Alarm", *Israel Studies*, XXIX/1, (2024), ss. 82-88; Aviva Halamish, "Some Reflections on the October 7th Catastrophe in Historical Perspective", *Israel Studies*, XXIX/1, (2024), ss. 89-100; Ben Herzog, "Exceptionalism and Comparability—Dual Citizenship in Israel after October 7th" *Israel Studies*, XXIX/1, (2024), ss. 112-121; Brian Carter, "Hamas' View of the October 7 War", *AEI's Critical Threats Project*, October 7, 2024; Cleary Waldo, Gabriel Epstein, and Sydney Hilbush, "International Reactions to the Hamas Attack Against Israel", *Washington Institute*, October 2023; Monica Marks, "What the World gets wrong about Hamas", *Time*, October 30, 2023; Bruce Hoffman, "Understanding Hamas's Genocidal Ideology", *Atlantic*, October 10, 2023.

Gazi

Akademik
Bakış

137

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

çalışma, dört bölüm şeklinde planlanmıştır. İlk bölümde öncelikle direniş kültürünün politik ve silahlı gruplar tarafından nasıl inşa edildiği ve bu noktada sürekliliğin direnişin devamlılığındaki önemine değinilecektir. İkinci bölümde Hamas'ın İsrail işgaline dair direniş davranışı ve algısının onun kendisini -özellikle Gazze'deki yerleşik yönetimin- Batı Şeria'daki Filistin Otoritesi ve sürekli çözüm baskısı hisseden Diaspora yönetimiyle nasıl farklılaştırdığını ortaya koyulacaktır. Üçüncü bölümde, İsrail ile barış süreçleri, özellikle Oslo süreci sonrasında, İsrail'in dünya genelinde nasıl normalleştiği ele alınacaktır. Bu normalleşmenin Arap-İsrail ilişkilerine etkisi ve bu sürecin Filistin direnişini, özellikle Hamas açısından nasıl pasifleştirdiği ya da FKÖ tarzı bir pasif direnişe dönüşme korkusunu nasıl tetiklediği üzerine bir tartışma yapılacaktır. Son bölümde ise 7 Ekim saldırısı ve sonuçları, Hamas'ın direniş ruhu ve İsrail meşruluğuna dair ortaya koyduğu neticeler üzerinden ele alınacaktır.

Kurtuluş Hareketleri ve Sürekli Direniş Ruhu

George Lucas tarafında yaratılmış ve pek çok mecra üzerinden yayınlanan Yıldız Savaşları (Star Wars) serisinde en önemli kurgu *Direnişin* evreni tehdit eden mutlak kötü Galaktik İmparatorluğa karşı sürekli verdiği mücadele ve bunun için ödediği bedeldir. Nitekim birçok kurtuluş hareketi hatta terör gruplarında Yıldız Savaşları'ndaki gibi bir direniş ruhu ve bunun sürekliliğini yakalamak mümkündür. Örnek vermek gerekirse, İsrail'e karşı verilen mücadelede direnişin ruhunun ne olması gerektiğine dair Hafız Esad ve onun Savunma Bakanı Mustafa Talas'ın verdiği örneklerdir. 1973 Savaşı'nın ardından Mısır gibi kısıtlı ve İsrail'e işgal ettiği topraklarda meşruluk kazandıran barıştan ziyade,⁷ Esad ve Talas, daha uzun ve sürekli bir direnişin benimsenmesi gerektiği taraftarıydılar: "Savaşın ardından elde edilen kazanımlar düşünüldüğünde İsrail gibi güçlü ve kibirli düşmanlar ancak, Cezayir'in uzun yıllar boyunca 1 milyon şehit vermesi ve Vietnam'ın yıllarca bıkmadan süren mücadelesinde olduğu gibi başarısızlık ve başarı gelebilirdi." Arapların yapacakları şey savaştan sonra oluşan avantajları bu örnekler üzerinden değerlendirmek ve direniş ruhunu bu şekilde canlı tutmaktır.⁸ Esad, 15 Ekim 1973'te savaş sürerken alınan başarılar üzerine yaptığı konuşmasında Arap Birliği'nin gücünün başarıyı getirdiğini, eğer savaş/direniş uzun süre devam ettirebilirlerse 'pan-Arab Savaşı'nın işgal edilmiş toprakları geri alma noktasında başarıya ulaşacağını söyler.⁹ Esad ve Talas'ın örneklerinde görüldüğü üzere mutlak kötü olarak algılanan düşmanlara karşı kurtuluş hareketleri, direniş ruhlarını bu şekilde inşa etmeye çalışmaktadırlar. Bu durum Frantz Fanon'dan Albert Memmi ve Edward W. Said'e kadar sömürge

7 Avi Shlaim, *Demir Duvar: İsrail ve Arap Dünyası*, Küre Yayınları, İstanbul 2019.

8 Mustafa Talas, *Mirâtu Hayati, el-Akd as-Salis, 1968-1978*, El-Zilzal: Dimaşk 1997, s. 23-33;

9 Walter Laqueur, *The Israel-Arab Reader: A Documentary History of the Middle East Conflict*, Penguin Book, New York 2008, s. 145-146; "Interview with Syrian President Hafez al-Assad," *Journal of Palestine Studies*, (Autumn 1974), s. 191-192.

sistemleri, bunun yarattığı şiddet ve bununla mücadelenin biçimleri üzerine yazan bütün entelektüellerin üzerinde vakıf oldukları noktadır. Sömürge veya yerleşimci işgalin kişi üzerinde oluşturduğu baskı ve onu çevreleme biçici, yerlinin kendisini direniş (şiddet) ile var etmesinin dışında bir imkân bırakmamaktadır.¹⁰

Peki sürekli direniş ruhu nasıl devam ettirilir? Bu noktada bazı gruplar neden direniş dilekçe, miting, barışçıl yürüyüş, protesto oylaması, grev, boykot gibi daha az şiddet içeren eylem biçimleri yerine, ayaklanma, isyan, devrimci silahlı mücadele gibi şiddet içeren siyasi eylem biçimlerine başvuruyorlar? Mutlak kötüyle savaştıkları düşüncesi üzerinden hareket eden gruplar açısından pasif bir direniş sürdürmek ne kadar mümkün, kazanımlar açısından maliyeti nedir? Bu noktada direniş ruhunu daha radikal aksiyonlar almaya iten temel saik ise muhatap olunan grubun hayati gereksinimlerini görmezden gelmesinden kaynaklanmaktadır.¹¹ Muhatabın bu davranışı ve ortaya koyduğu baskı, direnişin bir akış halinde sürekli örgütlü isyanlar ve kollektif eylemler yapmasına neden olmaktadır. Yine işgal ve baskıya maruz kalan etnisite için durum varlıksal bir sorun haline dönüştüyse, bu karşı tarafa dair varlıksal bir reddiyeyi beraberinde getirmektedir.¹² İşgalci'nin varlığını sorgulamak amacıyla yerli halk (işgal ve baskıya maruz kalan muhatap) işgalcinin (yerleşimci devletin) görünürlük ve meşruiyet kazanmasına dair var olan bütün taleplerin/ eylemlerin işleyişine ve kabulüne son verir.¹³

Direniş terimi, her sistemde var olabilir. Siyasi ve sosyal sistemlerde birçok farklı eylemi veya davranışı tanımlamak için kullanılmıştır. Devrimlerden saç stillerine kadar belli bir otoriteye veya kendi çıkarları için, istismari davranış veya kontrole karşı çıkmak dahil boyun eğmeyi reddetmek amacıyla sergilenen eylemleri içermektedir.¹⁴ Amaca ulaşma veya yanlışı göstermek adına uygulanan direniş eyleminin veya davranışının sürekliliği önemlidir. Çünkü direniş aktif eylem ve davranışları içermektedir.¹⁵ Nitekim Tilly ve Tarrow'unda işaret ettiği üzere direniş yapısındaki bu süreklilik sadece mevcut iktidar, oto-

10 Bkz. Frantz Fanon, *Yeryüzünün Lanetleri*, (çev. Şen Süer), İletişim Yayınları, İstanbul 2024; Albert Memmi, *Sömürgecinin Portresi & Sömürgeleştirilenin Portresi*, (çev. Şen Süer), Telemak Yayınları, İstanbul 2021; Edward W. Said, *Filistin Sorunu*, (çev. Alev Alatl), Alfa Yayınları, İstanbul 2024.

11 James C. Scott, "Everyday Forms of Resistance", Forrest D. Colburn, Ed., *Everyday Forms of Peasant Resistance*, Routledge, 1989.

12 Audra Simpson, *Mohawk Interruptus: Political Life Across the Borders of Settler States*, Duke University Press, 2014.

13 Mahmoud Patel, "Direnişin Sınırları: Hukuk ya da Meşruiyet", *Düşünce ve Kuram Dergisi*, XXXIII, (Aralık 2020), s. 22; Fanon, *Yeryüzünün Lanetleri* (2024), s. 13, 19, 42-43.

14 Jocelyn A. Hollander, Rachel L. Einwohner, "Conceptualizing Resistance", *Sociological Forum*, Vol: 19, No:4 (Dec., 2004), s. 534.

15 Hollander, Einwohner, "Conceptualizing Resistance", s. 538.

Gazisi

Akademik
Bakış

139

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

rite veya düşmana tabi kılmayı reddetmekle kalmamış, aynı zamanda tabi kılmayı destekleyecek veya ortam oluşturacak -barış süreçleri- düşünce, fikir, ideoloji veya eylemlere meydan okuyan eylemleri de ortaya koymakla mükelleftir. Bu nedenle özellikle radikal, politik ve askeri direnişlerde reddetme, meydan okuma, yıkıcı, zarar veren-bozan eylemler direnişin devamlılığı noktasında önemlidir. Ayrıca bu eylemlerle oluşturulan baskı, direnişin sürekli bir akış halinde olmasını sağlar. Böylelikle mevcut -statükocu- güç ilişkilerini sürdüren değerlerin kasıtlı olarak reddeder ve revizyonist bir tutum benimserler. Bu tür direnişlerde eylemlerin görünür olması gerekir.¹⁶ Böylelikle meydan okunan aktörün varlığına veya eylemlerine dair kesin bir tavır ortaya konulmuş olur. Ancak bunun için bütün direnişlerin hedefleri ve niyetleri eylemleriyle açık bir şekilde görünür kılınmalıdır.¹⁷ Peki neye direniş, neye karşı bir direnme? Bu ise direnişin aktörü tanımlama biçimine göre değişmektedir.

Filistin örneğine bakıldığında İsrail varlığı ve işgaline karşı ilk baştan itibaren bir direnişin mevcut olduğu görülmektedir. Nitekim Robinsan'ın çalışması¹⁸ gibi birçok çalışma ve Uluslararası Af Örgütü'nün 2022 Raporu¹⁹ İsrail'in Filistin'deki politikalarının kolonyal-yerleşimci ve apartheid bir yapıya büründüğünü ortaya koymaktadır. Collard-Wexler'in hangi koşullar altında bir işgal direnişi getirir? sorusuna cevap aradığı çalışmasında, işgal, nüfus değişimi, toprak işgali, bir halkın varlığını kalıcı olarak zayıflatma gibi politikalardan kaynaklandığını ortaya koymuştur. Hatta direnişe milliyetçiliğin etkili olmasının yanında asıl olarak Wexler, işgal edilen toplumların işgalcinin politikaları ve doğasına daha hassas yaklaştığını tespit etmektedir.²⁰ Mevcut halde devam eden İsrail'in sürekli işgal politikası bu durumun güzel bir örneğidir.²¹ İsrail'in bu tür bir işgal politikası direniş gruplarını yaratmakla birlikte, bugün Hamas bu direnişi sürekli yapan en başat aktördür. Oslo sonrası İsrail'i ve işgalinin doğasını halihazırda reddeden yine başat direniş grubudur.

Görüş

- 16 Bkz. Charles Tilly, *From Mobilization to Revolution*, Random House, New York 1978; Doug McAdam, Sidney Tarrow, ve Charles Tilly, *Dynamics of Contention*, Cambridge University Press, Cambridge 2004; Sidney G. Tarrow, *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics*, Cambridge University Press, New York 2011.
- 17 Scott, "Everyday Forms of Resistance", 1989, s. 538; James C. Scott, *Weapons of The Weak: Everyday Forms of Resistance*, Yale University Press, New Haven and London 1985; James C. Scott, *Domination and the Arts of Resistance: Hidden Transcripts*, Yale University Press, New Haven and London 1992.
- 18 Maxime Rodinson, *Israel: A Colonial-Settler State?*, Modan Press, New York 1973.
- 19 "Israel Apartheid Against Palestinians; Cruel System of Domination and Crime Against Humanity", *Amnesty International*, 2022.
- 20 Simon Collard-Wexler, "Occupation and Resistance in World Politics", *APSA 2011 Annual Meeting Paper*, 8 Pages Posted: 1 Aug 2011 Last revised: 14 Aug 2011; Wexler'in cevabı sömürgecilik üzerine yazan ve buna doğrudan maruz kalan Fanon Memmi'nin cevaplarıyla paraleldir. Bkz. Frantz Fanon, *Yeryüzünün Lanetleri ve Memmi, Sömürgecinin Portresi*.
- 21 Menderes Kurt, "İsrail'in Filistin Politikası", Hacı Mehmet Boyraz, Selim Yeşiltaş, Nurhak Gürel, Der., *Aktif Bölgesel Aktörlerin Filistin Politikaları*, Yayınları, İstanbul 2022, ss. 85-112;

Hamas ve FKÖ: Direnişin Farklılaşması veya Mücadele ve Süreklilik-İlerleme Üzerine Ayrılık

Hamas ve FKÖ amaç noktasında farklılaşmamaktadır. Her iki yapılanma da Filistin halkı için yurt arayışında olup, bunun kısmı veya tam bir şekilde Filistin toprakları üzerinde bir devlete dönüşmesini arzu etmektedir. Hamas ve FKÖ'nün farklılaştığı nokta, amaçtaki birliğin nasıl sağlanacağı üzerinedir. Başka bir deyişle "mutlak düşman"²² İsrail'e karşı ve rağmen bir Filistin devleti kurulacaksa bunun yolu ne olmalıydı. 1990'lara kadar yol konusunda nispeten büyük bir farklılık olmadan ilerleyen yolda ortaklık düşüncesi, Oslo süreciyle parçalanmıştır. Oslo Barış Süreci ile birlikte FKÖ, İsrail ile barış yolunu tercih ederek, Filistin devletinin kurulma yolunu bunun üzerine inşa etmiştir. FKÖ'nün silahlı direniş bırakması ve uzlaşmacı bir tavırla hareket etmesi nedeniyle silahlı direnişin devam ettirilmesi rolünü Hamas ve diğer Filistin grupları devralmıştır. FKÖ'nün İsrail ile barış yolunu tercih etmesinin hatalı ve düşmana meşruyet kazandırdığını düşünen Hamas, süreç içerisinde İsrail ile barışın "barıştan ziyade barış perspektifi"²³ olduğunu kanıksamıştır. Hamas, FKÖ'nün yılların yorgunluğu, tükenmişliği ve kadrolaşma dolayısıyla "bir barış"a razı olma politikasından ziyade sürekli bir direnişin neticesinde "adil bir barış"²⁴ isteğini devam ettirmenin gerekliliği üzerinde durmuştur. İki Filistinli aktör arasındaki bu temel farklılık hem Hamas'ın benimsemiş olduğu direniş biçimini şekillendirmiş hem de bugünkü tavrının açıklaması niteliğindedir.²⁵

FKÖ 1960'lardan itibaren Arap Birliği ve Arap milliyetçiliğinin güçlü olduğu zamanlarda ortaya çıkmış silahlı bir direniş örgütüydü. Arap ülkelerinin Filistin'i askeri yollarla ele geçirmede gösterdikleri zayıflık nedeniyle Filistinlilerin kendi devletleri ve toprakları için inisiyatif almaları gerektiği düşüncesinden hareketle kurulmuştur. 1964 tarihinde örgüt, Filistin kurtuluşu için silahlı direnişini benimsemiştir. 1967 Altı Gün Savaşları neticesinde Arap ülkelerinin İsrail karşısında hezimete uğraması, örgütü doğrudan çatışma ortamına itmiştir. 1968 tarihinde Karameh muharebesinde elde ettiği zafer ile bölgedeki varlığını güçlendirmiştir.²⁶ 1970-1971 yılları arasında Ürdün'de krallık yönetimine karşı mücadelesini kaybetmesine rağmen FKÖ 1970'lerde uluslararası bir tanınırlığı elde etmiş ve Filistin halkının tek temsilcisi olmuştur.²⁷

22 Murat Erdin, *Hizbullah ve Hamas*, Kaskaş Yaynevi, İstanbul 2002, s. 79-90.

23 Jean-Pierre Filiu, *Gazze Tarihi*, (çev. Eylem Alp), Bilge Yayın Sanat, İstanbul 2016, s. 215.

24 Bir barış ve adil barış kavramları Avishai Margalit'ten esinlenerek kullanılmıştır bkz. Avishai Margalit, *Uzlaşma ve Kokuşmuş Uzlaşmalar*, (çev. N. Çatlı), İthaki Yayınları, İstanbul 2013.

25 Shaul Mishal, Avraham Sela, *The Palestinian Hamas*, Columbia University Press, New York 2006, s. xvi-xxx, 41-46; "Haza Ruyetuna: Limaza Tufan'ül-Aksa?", *Al-Jazeera*, 21 Ocak 2021: <https://l24.im/Y31L7Gk>.

26 William L. Cleveland, *Modern Ortadoğu Tarihi*, (çev. Mehmet Harmancı), Agora Kitaplığı, İstanbul 2008, s. 397-403.

27 Ilan Pape, *Modern Filistin Tarihi*, Phoenix, Ankara 2007, s. 231.

Gazze

Akademik
Bakış

141

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

Arafat 1974'ten itibaren FKÖ'nün İsrail dışındaki hedeflere yönelik saldırılarına son vermesini savunmuş ve dünya kamuoyunun FKÖ'yü Filistin halkının meşru temsilcisi olarak kabul etmesini istemiştir. 1974 yılında Arap devlet başkanları FKÖ'yü tüm Filistinlilerin tek meşru temsilcisi olarak tanımış ve FKÖ 1976 yılında Arap Birliği'ne tam üye olarak kabul edilmiştir. FKÖ, 1979 yılında İsrail işgali altındaki Sina Yarımadası'nı Mısır'a iade eden fakat İsrail'in işgal altındaki Batı Şeria ve Gazze Şeridi topraklarında bir Filistin devleti kurulmasını kabul etmesini sağlayamayan Camp David barış anlaşmasıyla sonuçlanan Mısır ve İsrail arasındaki müzakerelerin dışında bırakılmıştır. İsrail'in FKÖ'yü ve Lübnan'daki üslerini yok etme arzusu Haziran 1982'de İsrail'in bu ülkeyi işgal etmesine yol açmıştır. İsrail birlikleri kısa süre içinde, birkaç yıldır FKÖ'nün merkezi olan Lübnan'ın başkenti Beyrut'u kuşatmıştır. Müzakerelerin ardından FKÖ güçleri Beyrut'u boşaltmış ve Filistin davasını destekleyen Arap ülkelerine nakledilmiştir. 1983'te Arafat'ın Beyrut'tan Tunus'a çekilmesinin ardından FKÖ'de Arafat'ın liderliğine karşı artan bir memnuniyetsizlik ortaya çıkmış ve Suriye birlikleri tarafından desteklenen Suriye destekli FKÖ isyancıları Arafat'ın kalan birliklerini Lübnan'dan çıkarmaya zorlamıştır.²⁸

FKÖ'nün bu süreci onun dışarıda ayrıksı bir varlık ve diğer ülkelerin müdahalesine açık bir yapılanma haline getirmiştir. Arafat'ın 1970'lerde kazandığı güç, 1980'lerden itibaren erimeye başlamıştır. Özellikle Mısır'ın İsrail ile barış yapması neticesinde İsrail'in normalleşmeye başlaması, dışarıda olan FKÖ yönetiminin işgal bölgelerine müdahalesinin sınırlı olması, 80'lerden itibaren bölgede İslami grupların bir alternatif direniş yapısıyla ortaya çıkması ve Soğuk Savaş'ın sert yapısının çözülmesi, FKÖ'yü yavaş bir şekilde barış yoluna itmiştir.²⁹

1987 yılında kurulan Hamas, Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde, Filistin'in tarihi topraklarında bağımsız bir İslam devleti kurmayı hedefleyen, Filistinli milliyetçi ve İslamcı bir hareket olarak öne çıktı. Filistin Kurtuluş Örgütü'nün İsrail-Filistin çatışmasına dair seküler ve uzlaşmacı yaklaşımına karşı çıkan Hamas, Filistin topraklarının herhangi bir kısmından vazgeçilmesine karşı durmakta ve bu hedeflerine ulaşmak amacıyla şiddet eylemlerini, "terör" saldırıları da dâhil olmak üzere, bir mücadele yöntemi olarak benimsemektedir.³⁰

1970'lerin sonlarından itibaren, Müslüman Kardeşler ile bağlantılı aktivistler, 1967 Altı Gün Savaşı sonrasında İsrail'in işgal ettiği topraklarda (Gazze

28 Helena Cobban, *The Palestinian Liberation Organisation: People, Power and Politics*, Cambridge University, 1984.

29 Pape, *Modern Filistin Tarihi*, 2007, s. 306-324; Bora Bayraktar, *Oslo Barış Süreci: İsrail-Filistin Barış Görüşmeleri, 1991-2000*, Küre Yayınları, İstanbul 2013, s. 111; Michael Barnett, "Culture, strategy and foreign policy change: israel road to oslo", *European Journal of International Relations*, V/1, (1999), ss. 5-36. Said K. Aburish, *Bay Filistin: Arafat*, Elips Kitap, Ankara 2008, s. 181-201

30 Yıldırım Boran, *Ortadoğu'da Direniş: el-Fetih, Hamas, Hizbullah*, Siyah-Beyaz, İstanbul 2011, s. 108-130.

Şeridi ve Batı Şeria) hayır kurumları, klinikler ve okullardan oluşan bir ağ kurarak etkinlik göstermeye başladılar. Müslüman Kardeşler'in işgal altındaki bölgelerde etkinlikleri çoğunlukla şiddet içermese de işgal altındaki topraklarda bazı küçük gruplar İsrail'e karşı cihat veya kutsal savaş çağrısında bulunmaya başladı. Aralık 1987'de, İsrail işgaline karşı başlayan Filistin intifadası sırasında, Müslüman Kardeşler üyeleri ve Filistin'deki dini fraksiyonları tarafından Hamas kuruldu ve kısa sürede geniş bir destekçi kitlesi kazandı. 1988 tarihli tüzüğünde Hamas, Filistin'in kontrolünü İsrail'den geri almak için kutsal savaş yürütmenin Filistinli Müslümanlar için dini bir görev olduğunu savundu. Bu görüş, 1988'de İsrail'in var olma hakkını tanıyan FKÖ ile çatışmasına neden oldu.³¹

Hamas, kısa sürede diğer Filistinli örgütlerden bağımsız hareket etmeye başlayarak, kendisi ile laik milliyetçi gruplar arasında düşmanlığa yol açtı. Sivil ve askeri hedeflere yönelik saldırılarının artan şiddeti, İsrail'i 1989 yılında hareketin kurucusu Şeyh Ahmed Yasin de dâhil olmak üzere birçok Hamas liderini tutuklamaya sevk etti. Sonraki yıllarda Hamas, komuta yapısını güçlendirmek ve önemli liderlerini İsrail'in erişemeyeceği bölgelere yerleştirmek amacıyla yeniden yapılanmaya gitti. Ürdün'ün başkenti Amman'da, örgütün uluslararası ilişkiler ve bağış toplama faaliyetlerinden sorumlu bir siyasi büro kuruldu ve 1996 yılında başına Halid Meşal getirildi. Aynı zamanda, grubun silahlı kanadı İzzeddin el-Kassâm Tugayları olarak organize edildi.³²

Hamas, kurulduğu tarihten itibaren, Filistin topraklarının kaybına yol açacak herhangi bir müzakereyi reddetmiştir. Grup, 1993 yılında İsrail ve FKÖ arasında imzalanan barış anlaşmasını şiddetle eleştirmiş ve İslami Cihad ile birlikte intihar bombacıları kullanarak "terör" saldırılarını yoğunlaştırmıştır. Eylül 2000'de, İsrail ve Filistinliler arasındaki barış görüşmelerinin çökmesi, Aksa İntifadası olarak bilinen protestoların ve İsrail müdahalesiyle şiddet içeren tepkilerin tırmanmasına neden olmuştur. Bu intifada, önceki intifadadan daha yoğun şiddetle karakterize edilmiştir ve Hamas üyeleri, İsrail'e yönelik saldırılarını artırarak bir dizi intihar saldırısı gerçekleştirmiştir.³³

Aksa İntifadası sonrası Hamas, barış sürecine dair tutumunu yumuşatma sinyalleri vermeye başladı. Filistin Yönetimi'nin ilkelerini uzun süre red-

31 Mishal, Sela, *Hamas*, 2006, s. 13-27; Fatma Zehra Toçoğlu, "Filistin: Müslüman Kardeşler ve İslami Direniş Hareketi", Adulganı Bozkurt, Mehmet Rakipoğlu, Der., *Küresel İhvan*, KTB Yayınları, 2023; İsmail Talha Duman, "Ortadoğu'daki İslami Hareketlerin Siyasal Entegrasyonu: Mısır İhvanı, Hizbullah ve Hamas Örnekleri", Sakarya Üniversitesi, 2023, s. 126-130 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

32 Filii, *Gazze Tarihi*, 2016, s. 197-216.

33 Filii, *Gazze Tarihi*, 2016, s. 234-260; Matthew Levitt, *Hamas: Politics, Charity and Terrorism in the service of Jihad*, Yale University Press, New Haven and London 2006; Ramzy Baroud, *The Second Palestinian Intifada: A Chronicle of a People's Struggle*, Pluto Press, London 2006.

Gazze

Akademik
Bakış

143

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

dettikten sonra, 2006 Filistin yasama seçimlerinde aday oldu ve bu süreçte İsrail ile Filistin Yönetimi arasındaki anlaşmaları kabul edebileceğine dair işaretlemler göstererek Filistin Yönetimi'ne katıldı. Bu dönemin ardından, Hamas'ın üst düzey liderleri, 1967 öncesi sınırlara dayanan iki devletli çözümü desteklediklerini ifade ettiler. 2017 yılında yayımladığı Genel İlkeler ve Politikalar Belgesi'nde, "4 Haziran 1967 sınırlarında başkenti Kudüs olan, mültecilerin ve yerinden edilenlerin eski yerleşimlerine döneceği, tam egemen ve bağımsız bir Filistin devleti kurulmasını" bir "ulusal uzlaşma formülü" olarak kabul etti.³⁴ Ancak, Hamas İsrail'in meşruiyetini tanınamaya devam etti ve örgüt içindeki silahlı direniş yanlıları söylemlerini sürdürdü. Bu isimlerden biri olan Yahya Sinvar, 2017 yılında Gazze Şeridi'nde lider pozisyonuna geldikten birkaç ay sonra, genç Gazzelilerle yaptığı bir yuvarlak masa toplantısında şu ifadeleri kullandı: "Hamas'ın İsrail'i tanımayı tartıştığı dönemler geride kaldı. Artık İsrail'i ne zaman yok edeceğimizi tartışıyoruz."³⁵ Nitekim Hamas'ın 2007'de Gazze Şeridi'ni tam olarak kontrol altına almasından itibaren İsrail ile uzun ve ciddi bir mücadeleye girişmiştir. 2009, 2012, 2014, 2018 tarihlerinde İsrail ile yükselen çatışmalar ve İsrail aşırı sert güç kullanımı Hamas'ın daha sert bir direniş politikası benimsemesine neden olmuştur.³⁶ Nitekim, 2023 yılının Ekim ayında gerçekleştirilen operasyon ile Hamas, İsrail'e dair var olan bütün normallikleri tartışmaya açarak, direnişin sürekli olması gerektiğini ve bir barış perspektifine razı olmayacağını açıkça ortaya koymuştur.

Hamas'ın FKÖ'den birçok farklılığından biri ise İsrail'in 2006'dan beri uyguladığı ambargo nedeniyle Filistin bağlamında Gazze'ye sıkışan yönetim tecrübesi ve kadrosu, Gazze ile özdeşleşmiş olmasıdır. FKÖ yıllarca Filistin topraklarının dışında ve Filistin gerçekliğinden uzak bir şekilde mücadelesini sürdürdü. Dışarda olma hali FKÖ'nün dış baskıyı yakından hissetmesine neden oldu. Bu baskı FKÖ'yü İsrail'i tanıma noktasında etkisi büyüktü. Uzun yıllar mücadelenin ardından Filistin'e yerleşen Tunuslular grubu, Oslo sürecinde de ayrıca yıpranmış ve kadrolaşmışlardır. Oslo süreci başarısız olmasına rağmen grubun temel amacı kadrolaşma ile elde edilen kazanımların korunması olmuştur. Bu ise Batı Şeria'da İsrail işgalinin yayılmasının yolunu açmıştır.³⁷

Görüş

Akademik Bakış

144

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

34 Muhammed Hüseyin Mercan, "Süreklilik ve Değişim Bağlamında Hamas'ın Siyasal Stratejisi", *Orta Doğu Etütleri*, Vol: 10, No: 1 (2018) s. 62-78; İsmail Numan Telci, "HAMAS'ın Yeni Siyaset Belgesini Anlamlandırmak", *Kriter*, II/14, (Haziran 2017).

35 "Hamas leader Sinwar: Hamas will never recognize Israel", *ynet*, 19 Ekim 2017.

36 Zuhal Çalık Topuz, "Tek Taraflı Çekilmenin Ardından Gazze", *International Journal of Social Inquiry*, XV/1, (2022), s. 214-216; Nejc Kardeji, *Israel vs. Hamas*, Nova Science Publishers, Inc., New York 2010.

37 Luciane F. L. Fungalua, "Corruption In The Palestinian Authority: Neo-Patrimonialism, The Peace Process And The Absence Of State-Hood", University of Durham, 2012 (Yayınlanmamış Doktora Tezi); Inge Amundsen, Basem Ezbidi, "Clientelist Politics State formation and corruption in Palestine 1994-2000", *Chr. Michelsen Institute*, 2002.; Sylvain Cypel, *Duvarlar Arasında: Çıkılmazdaki İsrail Toplumunu*, (çev. Burcu Çekmece), Arkadaş Yayınevi, Ankara 2011, s. 327-365.

Hamas'ın dış yapılanması yani siyasi bürosunun dış ülkelerden barış ve çatışmanın dozunu düşürmeye dair baskı, direnişin gücünü kıran bir etken olmuştur. 1999 yılında Ürdün, Hamas liderlerini, Amman'daki ofislerini Batı Şeria ve Gazze'deki askeri operasyonlar için komuta merkezi olarak kullandıkları gerekçesiyle sınır dışı etti. Bunun üzerine, Hamas'ın siyasi bürosu 2001 yılında Suriye'nin başkenti Şam'da yeni bir merkez kurdu.³⁸ Ancak, Suriye'deki ayaklanmanın bastırılmasında Esad hükümetine destek vermemesi üzerine, 2012 yılında bu merkez Katar'ın başkenti Doha'ya taşındı. Hamas'ın siyasi bürosunun bu şekilde sürekli baskı altında kalması, örgütte içerdekiler ve dışarıdakiler şeklinde bir ayrılık doğurmuştur.³⁹ Dışarıdakilerin siyasi baskıları azaltma ve uluslararası destek bulma çabalarının işgal gerçeğini düşürmedeki yetersizliği, içerdeki askeri yapılanmasının Gazze tünellerinden çıkarak daha proaktif bir reaksiyon göstermesine, direnişin gücünün FKÖ tarzı bir pasifleşmeye sürüklenmesinin önüne geçme çabasına neden olmuştur. Nitekim İsmail Haniye'nin ölümünün ardından yapının başına Yahya Sinvar'ın seçilmesi, örgütün direnişinin pasifleşmesi ihtimaline, İsrail ve işgale karşı gösterilen en net tavır olmuştur.

Barış Süreci ve İsrail Normalleşmesi

Oslo Barış sürecinin başlangıcı büyük umutlarla başlamıştı. Barış Süreci'nin temel çıkış noktası şiddet sarmalına bir son vererek bölgede "güvenli ve tanınmış bir İsrail"e karşılık bir Filistin Devleti kurulmasıydı. Ancak 90'lı yıllar ve sonrasında yapılan bütün barış görüşmelerinde bu hedeften oldukça uzaklaşıldı. 1993'ten 2000'e kadar sonuçsuz yedi anlaşma (Oslo, Taba, Paris, Kahire, Hebron, Wye River, Şarm eş-Şeyh ve Camp David görüşmeleri)⁴⁰ yapılmış ancak realitede çok az bir ilerleme sağlanmıştır. Ancak bu ilerleme Filistinlilerden ziyade İsrail lehine sonuçlanmıştır. Barış sürecinin başarısız olmasında birçok sebep bulunmakla birlikte çoğunluğu İsrail lehine olacak şekilde önemli çıktılar olmuştur.⁴¹ Özellikle 2000 yılında Camp David görüşmeleri başarısız olana kadar İsrail işgalini genişletmiştir; bunun yanında Filistin tarafının temel meseleleri olan mültecilerin geri dönüşü, sınırlar, Kudüs gündeme dahi alınmamıştır. İsrail kendisini devlet olarak kabul ettirirken, Batı Şeria'nın A, B ve C bölgelerine ayrılması, bölgedeki İsrail hakimiyetinin kabulü ve Filistin devletinin fiziksel varlığının oluşması engellenmiş oldu. Böylelikle Batı Şeria ve Gazze'deki işgal fiili olarak resmiyete de taşınmış oldu.⁴²

38 Ayrıntı için bkz. Azzam Temimi, *Hamas: Anlatılmamış Bölümler 1*, (çev. Duran Temel), Mana Yayınları, İstanbul 2017.

39 Mehmet Akif Koç, "Yahya Sinvar ve Hamas İçindeki Liderlik Değişimi: İran Bunun Neresinde?", *Fokus+*, 8 Ağustos 2024.

40 Bishara, *İsrail/Filistin*, 2003, s. 51.

41 Baroud, *The Second Palestinian Intifada*, 2006, s. xii.

42 Bayraktar, *Oslo Barış Süreci*, 2013.

Gazetesi

Akademik
Bakış

145

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

Barış tarafları olan Filistin ve İsraililer arasında ciddi bir bakış açısı ve beklenti farklılığı bulunuyordu. Oslo'da haklar konusu gündeme geldiğinde, İsrail için halkların "meşru" olarak tanınması gerekiyordu. Çünkü Yahudilerin "tarihi hakları" Siyonizm'in esasını oluşturuyordu. Filistinliler için ise haklar, "siyasi" anlam taşıyordu; kurallara saygı, egemenlik ve bağımsızlık. Başka bir ifadeyle, Filistinliler için barışa dair en önemli nokta, adil olması düşüncesiydi. İsrail için ise barış, Yahudi devletinin kati onaylanmasının garanti altına alınması gerekliydi. Yani Siyonizm'in meşru hale getirmektir. Bu nokta barış sürecinin ilerleyen süreçlerinde İsrail açısından Filistin Devleti tarzı bir düşüncenin hiç olmadığı anlaşılmıştır.⁴³ Filistinlilerle barış yapılmasına rağmen asıl hedefin Arap dünyası ve uluslararası camia ile yakınlaşmak ve İsrail'i meşru, "uluslar arasında bir ulus" niteliğine taşımaktı. Burada barışın İsrail için bir perspektif ve yeni bir gerçeklik yaratma çabası olduğu açıktır.⁴⁴

İlk dönemlerden itibaren siyonist liderler kurulacak devlet veya yapının meşru olması gerektiğini anlamışlardır.⁴⁵ Nitekim Theodore Herzl bunu açıkça "Yahudi halkı için Filistin'de herkesçe tanınan, *yasal olarak güvence altına alınmış* bir vatan elde etme" şeklinde tanımlanmıştır.⁴⁶ "Yasal olarak tanımlanmış" kısmı devlet veya yurt olarak tahayyül edilen şeyin meşru kaynağını oluşturuyordu. I. Dünya Savaşı'ndan önce siyonistler için bu Britanya, Almanya, Rusya, Osmanlı veya Fransa gibi bir büyük gücün himayesini kazanmaktı.⁴⁷ Dünya Savaşı'nda Britanya'nın vermiş olduğu Balfour Deklarasyonu "yasal" meşruluğun ilk taahhüdünü oluşturdu. Çünkü bir büyük devlet ilk defa açık bir şekilde Yahudi "devleti"nin kurulmasının meşruluğunu onaylamış oldu.⁴⁸ Ardından Paris Barış Konferansı metninde Balfour'da verilen meşru "yasal" taahhüt dahil edilerek, Yahudi devletinin Manda idaresi altında varlık bulmasına imkan hazırlanmıştır.⁴⁹ Ancak Yahudi devleti için asıl meşruiyet II. Dünya Savaşı sonrasında oluşturulan Birleşmiş Milletler organizasyonu bünyesinde 1947'de kabul edilen Taksim Planı ve ardından 1948'de İsrail'in meşru bir devlet olarak tanınmasıyla gelmiştir. İsraili liderler normalde Taksim Planının öngörmüş olduğu

Görüş

- 43 Filistin devletinin kurulmasının zorluklarına dair öngörüler için bkz. Raphael Israeli, Ed., *Dangers of a Palestinian State*, Gafen Publishing House, Jerusalem, 2002.
- 44 Cypel, *Duvarlar Arasında*, 2011, s. 241-245.
- 45 I. Cohen, *A Short History of Zionism*, Frederick Muller LTD, 1951, s. 29-42.
- 46 *The Complete Diaries of the Theodore Herzl*. Edited By Raphael Patai, Translated by Harry Zihn, Vol. I, New York-London, Herzl Press and Thomas Yoseloff, 1960, s. 32-40.
- 47 Menderes Kurt ve İsmail Ediz. "The Eastern Question and the Internationalization of Zionism: Why Zionism didn't Turn into a Political Project until the First World War?", *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, XXIII/1 (Mart 2023), ss. 196-214; Hatem Bazian, *Filistin: Bir Sömürgecilik Meselesi*, İST Yayınları, Ankara 2024.
- 48 İsmail Ediz, "A Neoclassical Realist Explanation of the Balfour Declaration and the Origins of the British Foreign Policy in Palestine", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXXIV/1 (Temmuz 2019), 99-122.
- 49 İsmail Ediz, "Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Filistin'de Toplum ve Siyaset 1919-1922", *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, II/2, (2016), ss. 141-176.

%52'e %48 toprak bölünmesini kabul etmeye hazır değillerdi. Çünkü hepsinin tahayyülünde devlet olarak İsrail, Akdeniz'den Şeria nehri arasındaki kısım hatta ötesini içeriyordu. Ancak Taksim Planı Ben Gurion'un zorlamalarıyla kabul edilmiştir. Ben Gurion, planı kabul etmesinin en büyük sebebi, İsrail'e bir devlet olarak meşruluk kazandırmasıdır. Çünkü İsrail için en büyük ve zor olan mesele kurulacak devlete meşruluk kazandırmak olduğunun farkındadır.⁵⁰ Nitekim 1948'den sonra gerçekleşen Arap-İsrail savaşları ve bu savaşları bitirmek için ortaya konulan barış süreçlerinde İsrail'in barış için temel ve değişmeyen şartı, Arap ülkelerinin kendisini meşru bir aktör/devlet olarak tanıması olmuştur. Suriye ile 1973 sonrasında ileriye taşınan barış sürecinin tıkanmasının temel nedenlerinden biri, Esad yönetiminin barışı kabul etmesine rağmen İsrail'i meşru bir devlet olarak kabul etmemede ısrarcı olmasıdır. Ancak Mısır'ın İsrail'i meşru bir aktör olarak kabulü, barış sürecinin neticelenmesini sağlamıştır.⁵¹

1978-79 Mısır ve İsrail arasında imzalanan Camp David protokolleri ile birlikte İsrail bölgedeki "normalliğine" ilk defa bir Arap ülkesinden kabul almıştır. Mısır'ın İsrail'i tanımasıyla birlikte 1973 Petrol Ambargosu nedeniyle marjinalleşen ve ekonomik zorluklara sürüklenen İsrail, yeniden kabul görmek için kendisine alan açmış oldu. 1988 yılında ise Arafat'ın "İsrail'i tanımaya hazırız" açıklamasıyla başlayan ve Oslo süreciyle devam eden FKÖ'nün İsrail'i meşru bir aktör olarak kabulü İsrail açısından bütün normalleşme kapılarını açtı.⁵² İsrail'in meşruluğu üzerinde temel hak sahibi aktörün İsrail'i kabul etmesiyle birlikte İsrail'e tanınırlığın kapılarını Arap dünyasında ve uluslararası alanda zorlama için fırsat doğdu. 1994'te Ürdün ile yapılan barış anlaşması ve Oslo sürecinin başlamasının hemen ardından 20'den fazla ülkenin İsrail'i tanıması, İsrail'in meşruluğunu sorgulanabilir olmaktan çıkarmaya başlamıştır. Özellikle Oslo sürecinin İsrail ekonomisinin dünyaya açılması noktasında sağladığı yararlar ve bunun getirdiği refah, barış sürecinin İsrail'e lehte katkıları olmuştur.⁵³ Oslo'nun İsrail'e kazandırdığı bu meşruluk onu Orta Asya'dan Afrika'ya ve Güney Amerika ülkelerine açılımını getirmiştir.⁵⁴ 2000 yıllar bu kazanımlarla

- 50 Alan R. Taylor, *İsrailin Doğuşu: 1897-1947 Siyonist Diplomasinin Analizi*, (çev. Mesut Karaşahan), Pınar Yayınları, İstanbul 2001.
- 51 Menderes Kurt, "Detant Dönemi ABD'nin Ortadoğu politikası: Mısır ve Suriye örnekleri (1970-1978)", Sakarya Üniversitesi, 2023 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- 52 Bayraktar, *Oslo Barış Süreci*, 2013, s. 28.
- 53 Bishara, *İsrail/Filistin*, 2003, s. 90-95; Gershon Shafir, Yoav Peled, "The Globalization of Israeli Business and the Peace Process", Yoav Peled and Gershon Shafir der., *The New Israel*, CO: Westview Press, 2000; Colin Shindler, *Israel and the World Powers: Diplomatic Alliances and International Relations Beyond the Middle East*, IB. Tauris, 2014; Jean-Loup Samaan, *Israel's Foreign Policy Beyond the Arab World: Engaging the Periphery*, Routledge, 2019.
- 54 Emrah Kaya, "Central Asia's Strengthening Relations with Israel", *ANKASAM*, 12 Nisan 2023; Ragina Sharif, "Latin America and the Arab-Israeli Conflict", *Journal of Palestine Studies*, VII/1, (Autumn, 1977), ss. 98-122; Mustafa Cüneyt Özşahin, Segah Tekin, "Israel's Latin America Policy: A Reappraisal", *Israel Journal of Foreign Affairs*, XIV/2, (2020), s. 241-257; Serhat Orakçı, "İsrail'in Afrika Siyaseti: İzolasyondan Normalleşmeye", *İNSAMER*, 153, Ocak 2022;

Gazi

Akademik
Bakış

147

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

devam ederken 2020 yılından itibaren Arap Bahar'ının⁵⁵ avantajlarından yararlanan İsrail, Bahreyn, Birleşik Arap Ülkeleri, Sudan ve Fas ile barış anlaşmaları imzalayarak,⁵⁶ Suudi Arabistan ile örtük ilişkileriyle normalliğini ve meşruluğunu bir üst seviyeye taşımıştır.⁵⁷

Oslo barış süreci İsrail'in lehine bu sonuçları doğururken Filistin Yönetimi açısından ise işgal gerçeğini bütün yönleriyle hatırlatarak aleyhte bir şekilde ilerlemiştir. Oslo süreciyle birlikte Filistinlilerin hayat standartları düşmenin ötesinde Bantustan vari bir işgal gerçeği altında yaşamalarına neden oldu. Oslo sürecinde imzalanan 7 anlaşma İsrail yerleşimlerin Batı Şeria'da genişlemesini kolaylaştırırken, Batı Şeria'yı uygulama açısından Bantustanlara böldü. Batı Şeria zaman içinde parça parça işgal edilirken, Gazze Şeridi dünyanın en büyük açık hava Hapishanesi'ne dönüştürüldü.⁵⁸ Bu süreç bir şekilde Filistinlileri her açıdan İsrail devletine bağımlı hale getirmiş ve 2022'de Uluslararası Af Örgütü'nün yayınladığı raporda açıkça ortaya koyduğu gibi Apartheid bir yapının oluşmasına neden olmuştur.⁵⁹ İsrail, Filistin topraklarını barış sürecinde General Meir Dagan'ın Dagan Planı⁶⁰ veya Jeff Halper'in Kontrol Matriksi⁶¹ mantığı üzerinde işgal etmiştir. Oslo sürecinde yapılan Filistin Yönetimi ise kadrolaşması ve eylemsizliği ile işgalin güçlenmesini kolaylaştırmıştır.

Cihad mantığı ile ilerleyen Hamas ise İsrail'i "Yeni Haçlılar" olarak görmektedir.⁶² FKÖ'nün ulusal kurtuluştan ziyade içerdeki siyasal denetime odaklanması ve yarattığı istihdamla bağımlılık ilişkileri kurarak kurumsallaşması neticesinde derin bir depolitizasyon yaratması, Hamas'ın silahlı direniş yönelmesini güçlendirmiştir. Hamas açısından kurtuluş ancak direnişle gerçekleşebilirdi. Oslo'nun başarısızlıkları, işgal gerçeğinin artması ve görünürlüğü'nün alenileşmesi, İsrail'in ancak silahlı bir halk direnişiyle alt edilebileceği düşüncesini kuvvetlendirmiştir.⁶³ İzzedin Kasam'ın yolunu benimseyen Hamas

- 55 Paul Salem, "The Middle East: Evolution of a Broken Regional Order", *Carnegie Middle East Center*, 9 (2008); Philipp O. Amour, "Israel, the Arab Spring, and the unfolding regional order in the Middle East: a strategic assessment", *British Journal of Middle Eastern Studies*, 2016, ss. 1-17.
- 56 Najimdeen Bakare Ed., *Arab-Israel Normalisation of Ties*, Palgrave MacMillan, 2024;
- 57 Mehmete Rakipoğlu, Menderes Kurt, "Suudi Arabistan-İsrail Örtülü İttifakını Anlamlandırma" *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, VI/2, (2019), ss. 101-132.
- 58 Ilan Pappé, *Yeryüzünün En Büyük Hapishanesi: İşgal Altındaki Toprakların Tarihi*, Küre Yayınları, İstanbul 2023; Roi Bachmutsky, "Otherwise Occupied: The Legal Status of the Gaza Strip 50 Years after the Six-Day War", *Virginia Journal of International Law*, LVII/2, (2018).
- 59 "Israel Apartheid Against Palestinians; Cruel System of Domination and Crime Against Humanity", *Amnesty International*, 2022.
- 60 Cypel, *Duvarlar Arasında*, 2011, s. 308.
- 61 Jeff Halper, "The Key to Peace: Dismantling the Matrix of Control", *Middle East Report*, August 2000, naklen Cypel, *Duvarlar Arasında*, 2011, s. 313.
- 62 Hasan Hameyar, *Fethi Şikaki ve İslami Cihad*, (çev. Ozan Kemal Saralioğlu), Feta Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 59, 124; Abdullah Azzam, *Filistin İslâmi Direniş Hareketi: Hamas*, (çev. Ahmet Varol), Ravza Yayınları, İstanbul 2009; Cypel, *Duvarlar Arasında*, 2011, s. 157.
- 63 Erhan Keleşoğlu, "Filistin'den Bir Toplumsal Hareket: Hamas", Y. Doğan Çetinkaya, Der.,

Görüş

açısından, uzlaşma ve tanınmadan ziyade cihad ve direniş ilk hedeftir.⁶⁴ Nüfuz kazanma yarışından ziyade içerde ve dışarda direniş canlı tutmanın direniş için önemini kavrayan Hamas'ın bir noktada mücadelesinde Cezayir, Vietnam ve Güney Afrika örneklerinin sürekli direnişini örnek aldığı söylenebilir. 1980 ve 1990'larda Güney Afrika'da ANC (Afrika Ulusal Kongresi) ve Filistin mücadelesi aynı anda dünya gündemine gelmiş ancak ANC başarılı olurken Filistinliler için işgal gerçeği derinleşmiştir. Bunun nedenini sürekli bir mücadele eksikliği ve eylemsizlikte bulan Hamas için sürekli ve her gün direniş mefhumuna dönüşmüştür: Pasif ve eylemsizlikten eylemlilik haline dönüş.⁶⁵

7 Ekim saldırısı önlenemez değildi ancak Hamas içindeki ılımlıların 2006 yasama seçimlerini kazandıklarından beri gösterecek çok az zaferinin olması nedeniyle, Sinvar ve Deif gibi askeri liderlik örgütte ciddi bir güç kazanmıştır. Bu başarısızlık, Skare'nin de ifade ettiği üzere Filistin çıkmazını kırmak için aşırı güç kullanımını savunan hareket içindeki sertlik yanlılarının baskın gelmesine yol açmıştır.⁶⁶ Normalleşme bağlamında, Hamas'ın Gazze'yi yönetme sorumluluğunu üstlenmesi, hareketi "hizmet sağlayıcı" rolüne itmiş ve ambargoyu hafifletmek amacıyla İsrail ile ateşkesi sürdürmeye zorlamıştır; bu durum direnişin "pasifleşmesi" olarak algılanmıştır. Askeri kanat (Kassam Tugayları) kendilerini, Gazze ablukası altında barışı sürdürme politikası nedeniyle sınırda "güvenliği sağlayan bekçiler" rolüne indirgenmiş hissetmiştir. Nitekim Yahya Sinvar 2011'de İsrail hapisanesinden tahliye edilirken direnişin durumunu kırılğan olduğuna işaret ederken, ılımlılaştırma ve normalleşmeyi kınamıştır.⁶⁷ Aynı şekilde askeri kanattan birçok kişi silahlı bütün kazanımların bir aptal yüzünden ılımlaşmaya kurban gidebileceğini ima ederken, dışardaki liderliğin artık "profesyonel siyasetçilerle"⁶⁸ çevrili olduğunu, bu nedenle direnişin asıl amacını gerçekleştirmekten uzaklaştığını belirtmektedir. Bu durum Hamas'taki sivil ve askeri kanat arasındaki dengenin giderek silikleşmesine yol açmıştır. Özellikle bölgesel düzeyde İsrail'in Birleşik Arap Emirlikleri, Fas, Bahreyn ve Suudi Arabistan ile gayri resmi görüşmeler yürütmesi yoluyla ilişkilerini normalleştirme süreci, Filistin davasını uluslararası gündemde öncelik olmaktan çıkarmıştır. Hamas'ın yönetime odaklanıp daha ılımlı bir çizgi izlemesi, Filistin İslami Cihadı (PIJ) gibi, uzlaşmaz şiddet ihtiyacını vurgulayan diğer grupların popülaritesinin artmasına neden olmuş ve bu durum da Hamas üzerindeki baskıyı artırmıştır.⁶⁹

Toplumsal Hareketler İletişim Yayınları, İstanbul 2015, s. 527-529.

64 Hameyar, *Fethi Şikaki*, 2013, s. 13, 16, 55.

65 Roana Cardy, Der., *Yeni İntifada: İsrail'in Apartheid Politikasına Direnmek*, Everest Yayınları, İstanbul 2002; Cypel, *Duvarlar Arasında*, 2011, s. 85, 103.

66 Erik Skare, *Yedi Ekim'e Ciden Yol: Filistin'de İslami Hareketin Tarihi*, Kutadgu, İstanbul 2025, s. 289.

67 Avi Issacharoff, "Rising New Hamas Leader is all too familiar to Israel, *Times of Israel*, 18 Aralık 2015.

68 Skare, *Yedi Edim*, 2025, s. 272.

69 Skare, *Yedi Ekim*, 2025, s. 289-304.

Gaz

Akademik
Bakış

149

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

Sonuç Yerine: Aksa Tufanı ve Getirdikleri

Filistin direnişi 7 Ekim 2023 Aksa Tufanı Operasyonu ile şu anda birçok kayıp vermiş olmasına rağmen kazanımları olmuş mudur? Filistin devletinin yolunu açmış mıdır? Cevap şu anda hayır olmasına rağmen birçok kabul edilmiş normları yeniden tartışmaya açtığı kesindir. Başka bir ifadeyle, Aksa Tufanı ve sonrasında yaşananlar temelde sorgulanabilir ve sorgulanması gereken şeylerin devamlılığını ve yeniden tartışılmasını sağladı. Oslo süreci iki tarafa için de belli kazanımlar getirmesi gerekirken İsrail için normalleşme, hareket meşruiyeti ve refah getirirken, Filistinliler için bağımlılık, işgal ve eylemsizliği doğurdu.⁷⁰ Bütün bu olumsuzluk ve işgal gerçeğinden bakıldığında Hamas açısından eğer kendileri olumlu bir ilerleyiş içinde değillerse (adil barış, egemenlik ve bağımsızlık), karşılarındaki düşmanın da olumlu bir ilerleme içerisinde (meşruiyet, normalleşme ve tanınma) olmaması gerekiyordu. Bu noktada Hamas 7 Ekim saldırısıyla İsrail'e dair oluşan bütün normları yeniden sorgulamaya açmış ve işgal gerçeğini bütün açıklığı ile dünya gündemine taşımıştır. Hamas'ın Aksa Tufanı'ndan sonra yayınladığı gerekçeli uzun açıklama metni saldırının amaçlarını belirlemekle birlikte temelde hedefin işgali yaratan varlığı sorgulamak ve işgali neticelendirmek olduğu açıkça anlaşılmaktadır.⁷¹

9 Ekim'den itibaren İsrail'in Gazze'deki saldırgan ve yıkıcı tutumu, dünya genelinde İsrail'e Boykot'u güçlendirmiştir.⁷² Uluslararası boykot Filistin görünürlüğü artırırken İsrail'in "iyi, demokratik, barışçıl" ülke olduğuna dair bütün normları yeniden sorgulatmıştır. Bunun yanında Filistin'in devlet olarak statüsü tekrardan yükselmeye başlamıştır. İspanya, Norveç ve İrlanda Filistin'i devlet olarak tanımakta ve tanımaya hazır ülkeler iken, Filistin'in Birleşmiş Milletlere tam üyeliği ABD vetosuna rağmen birçok ülke tarafından olumlu karşılanmıştır. Nitekim, BM'nin 79. Oturumunda Filistin ilk defa bir sandalye ile devlet olarak temsil edilmiştir.⁷³ Buna ek olarak, Nicaragua hükümeti, İsrail'i "faşist" ve "katliamcı" şeklinde nitelendirerek ilişkilerini kestiğini ilan etmiştir.⁷⁴ İspanya ve Norveç'ten ciddi eleştiriler gelirken, son dönemlerde iliş-

- 70 Berdal Aral, "Oslo 'Peace Process' As A Rebuttal Of Palestinian Self-Determination". *Ortadoğu Etütleri X/1* (June 2018), ss. 7-26; Eli Rekhess, "The Arabs of Israel After Oslo: Localization of the National Struggle", *Israel Studies*, VII/3, (Fall 2002), ss. 1-44; Bayraktar, *Oslo Barış Süreci*, 2013; Bishara, *Filistin/İsrail*, 2003.
- 71 "Haza Ruyetuna: Limaza Tufan'ül-Aksa?", *Al-Jazeera*, 21 Ocak 2021: <https://l24.im/Y3iL7Gk>; "Hamas raporunun tam metni: Aksa Tufanı'nı neden yaptık", *Independent Türkçe*, 23. Ocak 2024.
- 72 Alia Chughtai, "The rise of global boycotts against Israel's genocide in Gaza", *Al-Jazeera*, October 28, 2025.
- 73 "Filistin'i devlet olarak tanıyan ve tanımayan ülkeler hangileri, gerekçeleri neler?", *BBC News Türkçe*, 23 Mayıs 2024; Şerife Çetin, "Filistin'in BM Daimî Temsilcisi: Filistin'in BM üyeliğinin zamanı çoktan geldi geçti", *Anadolu Ajansı*, 01 Mayıs 2024; "Filistin'in tam üyeliğini destekleyen tasarı BM Genel Kurulu'nda kabul edildi", *EURO News*, 10 Mayıs 2024.
- 74 "Nicaragua breaks diplomatic relations with Israel", *Routers*, 12 Ekim 2024.

Görüş

kilerini normalleştirdiği Türkiye ile ilişkileri kopma noktasına gelmiştir.⁷⁵ Aynı şekilde İsrail'in 2020 yılında İbrahim Anlaşmalarıyla başlayan Arap ülkeleriyle normalleşme süreci büyük bir çıkmaza girmiştir. Nitekim Ürdün, İspanya ve Fransa'ya katılarak İsrail'e silah ambargosu yapılması çağrısında bulunmuştur.⁷⁶ Çin ve Rusya'dan ciddi eleştiriler alan İsrail yeniden marjinalleşmektedir. Birçok ülkenin Filistin'i tanımaya yönelmesi ve İsrail'e yönelik diplomatik kopuşların hızlanması, operasyonun ardından derinleşen jeopolitik kırılmanın somut yansımalarıdır. Ayrıca Rusya, Çin ve Türkiye gibi aktörlerin barış ve çözüm süreçlerinde daha görünür hâle gelmesi, Batı dışı tepkilerin güçlenmesine paralel olarak, ABD merkezli düzenin sorgulanmasına zemin hazırlamıştır.⁷⁷ Özellikle batı medyasının yavaş yavaş işgal gerçeğini kabul etmek zorunda kalması İskoçya'nın *The National* gazetesinde İsrail'in Gazze'deki savaş suçlarını 7567 kelimeyle anlatan zaman çizelgesi-42.000 ölüm, savaş suçları, yıkılan hastaneler, yetim çocuklar... "gözlerine kapatma"-⁷⁸ şeklinde içeriklerle eleştiriler yayınlamasına neden olmuştur. Aynı şekilde Pew Araştırma Merkezi, Ekim 2025 tarihinde ABD kamuoyunun İsrail-Hamas çatışmasına dair görüşlerini iki yılın ardından inceleyen kapsamlı bir raporu yayınlamıştır. Rapor, 22-28 Eylül 2025 tarihleri arasında gerçekleştirilen ve 3.445 ABD'li yetişkinin katıldığı bir ulusal anketin sonuçlarını sunmaktadır. Bulgular, Amerikalıların artan bir şüphecilik taşıdığını gösteriyor; zira katılımcıların %39'u İsrail'in askeri operasyonunda "çok ileri gittiğini" ifade ederken, İsrail hükümetine yönelik olumsuz bakış açısı %59'a ulaşmıştır. ABD'nin bölgeye yönelik politikaları incelendiğinde, daha fazla sayıda kişi ülkenin İsrail'e çok fazla askeri yardım sağladığını ancak Filistinli sivillere yetersiz insani yardım gönderdiğini düşünmektedir. Çatışmaya verilen siyasi tepkilere ilişkin olarak, yetişkinlerin %42'si Trump yönetiminin bu konudaki tutumunu onaylamamakta ve Amerikalılar, Gazze'de açlık ve sivil ölümler gibi insani sonuçlara dair yaygın endişeler taşımaktadır.⁷⁹

Sonuç olarak Hamas'ın 7 Ekim saldırısı, örgütün uzun süredir sürdürdüğü direniş politikasının bir yansıması olup, aynı zamanda bölgesel ve uluslararası gelişmelere karşı bir tepki niteliği taşımaktadır. Hamas, Filistin mücadelesinin Oslo Barış Süreci'nden bu yana diplomatik ve uzlaşmacı bir yaklaşıma kaydığını düşünmekte, bu nedenle pasif ve diplomatik çözümlerin

- 75 Haydar Oruç, "7 Ekim Sonrası Türkiye'nin Değişen Gazze Politikası" *Kriter*, VII/89, Nisan 2024.
- 76 "Jordan Calls for Weapons Embargo on Israel, Joining France and Spain", *Haaretz*, 12 Ekim 2024.
- 77 Hikmet Mengüaslan, "Aksa Tufanı Sonrası Filistin Meselesi: Küresel Üstünlük Mücadelesinin Yansımaları," *İletişim ve Diplomasi, Filistin Özel Sayısı* (2025), ss. 39-58; Hikmet Mengüaslan, "7 Ekim Sonrası Türkiye'nin Gazze Diplomasisi: Filistin'de Barış İnşasına Yönelik İmkân ve Sınırlar," *Ombudsman Akademik*, Özel Sayı 2 (Gazze) 7 (2024), ss. 250-281.
- 78 "We publis a timeline of a year of Israel's brutal bombardment of Gaza", *The National*, 12 October 2024.
- 79 Bkz. "How Americans View the Israel-Hamas Conflict 2 Years Into the War", Pew Research Center, October 3, 2025, s. 3.

Gazze

Akademik
Bakış

151

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

İsrail'in işgalini meşrulaştırdığına inanmaktadır. Bu saldırı, Hamas'ın bu eğilime meydan okuyarak Filistin mücadelesinin ancak aktif ve sürekli bir direnişle başarıya ulaşabileceğini gösterme çabasıdır. Bu bakış açısıyla saldırı, ideolojik bir duruşun sembolü olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda, Hamas son dönemde Arap ülkeleri ile İsrail arasında yapılan normalleşme anlaşmalarını Filistin davasını gölgede bırakma girişimi olarak görmekte ve bu duruma sert bir karşılık vermektedir. 7 Ekim saldırısı, bu sürece karşı bir tepki olarak, Filistin meselesini yeniden gündeme taşınmış ve Arap ülkelerini İsrail'e karşı daha aktif bir duruşa zorlamak istenmiştir.⁸⁰ Hamas, bu eylemle İsrail'in uluslararası alanda elde ettiği meşruiyeti sorgulamakta ve Filistin halkının İsrail'in varlığını kabul etmediğini açıkça ortaya koymaktadır. Öte yandan, Filistin içindeki farklı yaklaşımlara da tepki gösteren Hamas, Gazze'deki direniş hareketinin daha radikal ve kararlı bir şekilde sürdürülmesi gerektiğine inanmaktadır. Batı Şeria'daki Filistin Otoritesi'nin ve diaspora liderliğinin diplomatik çözümler arayışına karşı, silahlı mücadelenin Filistin davasının ayrılmaz bir parçası olduğunu vurgulayan Hamas, bu saldırı ile direnişin etkinliğini ve gerekliliğini tüm dünyaya duyurmayı çalışmıştır.

Kaynaklar

- ABURİSH, Said K., *Bay Filistin: Arafat*, Elips Kitap, Ankara 2008.
- AMOUR, Philipp O., "Israel, the Arab Spring, and the unfolding regional order in the Middle East: a strategic assessment", *British Journal of Middle Eastern Studies*, 2016, s. 1-17.
- AMUNDSEN, Inge, Basem Ezbi, "Clientelist Politics State formation and corruption in Palestine 1994-2000", *Chr. Michelsen Institute*, 2002.
- ARAL, Berdal, "Oslo 'Peace Process' As A Rebuttal Of Palestinian Self-Determination". *Ortaoğu Etütleri X/1 1* (June 2018), s. 7-26.
- ATAMAN, Muhittin, Der., *Al-Aqsa Flood: A Turning Point in the Middle Eastern Politics*, SETA, Ankara 2024.
- AZZAM, Abdullah, *Filistin İslami Direniş Hareketi: Hamas*, (çev. Ahmet Varol), Ravza Yayınları, İstanbul 2009.
- BACHMUTSKY, Roi, "Otherwise Occupied: The Legal Status of the Gaza Strip 50 Years after the Six-Day War", *Virginia Journal of International Law*, LVII/2 (2018).
- Bakare, Najimdeen Ed., *Arab-Israel Normalisation of Ties*, Palgrave MacMillan, 2024.
- BARNETT, Michael, "Culture, strategy and foreign policy change: israel road to oslo", *European Journal of International Relations*, V/1, (1999), ss. 5-36.
- BAROUD, Ramzy, *The Second Palestinian Intifada: A Chronicle of a People's Struggle*, Pluto Press, London 2006.
- BAYRAKTAR, Bora, *Oslo Barış Süreci: İsrail-Filistin Barış Görüşmeleri, 1991-2000*, Küre Yayınları, İstanbul 2013.
- BAZİAN, Hatem, *Filistin: Bir Sömürgecilik Meselesi*, İST Yayınları, Ankara 2024.
- BERGUSİ, Abdullah Galip, *Filistin*, Ekin Yayınları, İstanbul 2020, s. 11.
- BİSHARA, Marwan, *Filistin/İsrail: Barış veya İrkçilik*, (çev. Ali Berktaş), Kitap Yayınevi, İstanbul 2003.
- BORAN, Yıldırım, *Ortaoğu'da Direniş: el-Fetih, Hamas, Hizbullah*, Siyah-Beyaz, İstanbul 2011.
- CARDY, Roana Der., *Yeni İntifada: İsrail'in Apartheid Politikasına Direnmek*, Everest Yayınları, İstanbul 2002.
- CARTER, Brian, "Hamas' View of the October 7 War", *AEI's Critical Threats Project*, October 7, 2024.
- CHUGHTAI, Alia, "The Rise of Global Boycotts against Israel's Genocide in Gaza", *Al-Jazeera*, October 28, 2025.

80 Mehmet Rakipoğlu, "Arap-İsrail Normalleşmesinin Geleceği", *SETA*, 6 Ocak 2024.

Pasif Direniş Aşmak veya İsrail Meşruyetini Sorgulamak:
Hamas'ın Aksa Tufanı Operasyonu (7 Ekim 2023)

- CLEVELAND, William L., *Modern Ortadoğu Tarihi*, (çev. Mehmet Harmancı), Agora Kitaplığı, İstanbul 2008.
- COBBAN, Helena, *The Palestinian Liberation Organisation: People, Power and Politics*, Cambridge University, 1984.
- COHEN, I., *A Short History of Zionism*, Frederick Muller LTD, 1951, s. 29-42.
- COLLARD-Wexler, Simon, "Occupation and Resistance in World Politics", *APSA 2011 Annual Meeting Paper*, 8 Pages Posted: 1 Aug 2011 Last revised: 14 Aug 2011.
- CÖRÜT, İlker, "George Habash: Filistin Devriminin Vicdanı", *Emek ve Adalet Forumu*, 2 Ağustos 2018.
- CYPEL, Sylvain, *Duvarlar Arasında: Çıkmazdaki İsrail Toplumu*, (çev. Burcu Çekmece), Arkadaş Yayınevi, Ankara 2011.
- ÇETİN, Şerife, "Filistin'in BM Daimî Temsilcisi: Filistin'in BM üyeliğinin zamanı çoktan geldi geçti", *Anadolu Ajansı*, 01 Mayıs 2024.
- DUMAN, İsmail Talha, "Ortadoğu'daki İslami Hareketlerin Siyasal Entegrasyonu: Mısır İhvanı, Hizbullah ve Hamas Örnekleri", Sakarya Üniversitesi, 2023 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- EDİZ, İsmail, "A Neoclassical Realist Explanation of the Balfour Declaration and the Origins of the British Foreign Policy in Palestine", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XXXIV/1, (Temmuz 2019), 99-122.
- EDİZ, İsmail, "Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Filistin'de Toplum ve Siyaset 1919-1922", *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, II/2, (2016), ss. 141-176.
- ERDİN, Murat, *Hizbullah ve Hamas*, Kaskaş Yayınevi, İstanbul 2002.
- FANGALUA, Luciane F. L., "Corruption In The Palestinian Authority: Neo-Patrimonialism, The Peace Process And The Absence Of State-Hood", University of Durham, 2012 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- FANON, Frantz, *Yeryüzünün Lanetlileri*, (çev. Şen Süer), İletişim Yayınları, İstanbul 2024.
- FİLİU, Jean-Pierre, *Gazze Tarihi*, (çev. Eylem Alp), Bilge Yayın Sanat, İstanbul 2016.
- GÜNER, Serdar Ş., "Explaining Hamas Attack of October 7." *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi*, XIII, (Winter 2023), s. 5-13.
- HALAMİSH, Aviva, "Some Reflections on the October 7th Catastrophe in Historical Perspective", *Israel Studies*, XXIX/1 (2024), s. 89-100.
- HAMEYAR, Hasan, *Fethi Çikaki ve İslami Cihad*, (çev. Ozan Kemal Sanalioğlu), Feta Yayıncılık, İstanbul 2013.
- HERZOG, Ben, "Exceptionalism and Comparability—Dual Citizenship in Israel after October 7th", *Israel Studies*, XXIX/1 (2024), s. 112-121.
- HOFFMAN, Bruce. "Understanding Hamas's Genocidal Ideology", *The Atlantic*, October 10, 2023.
- HOLLANDER, Jocelyn A., Rachel L. Einwohner, "Conceptualizing Resistance", *Sociological Forum*, XIX/4 (Dec., 2004).
- ISRAELİ, Raphael Ed., *Dangers of a Palestinian State*, Gafen Publishing House, Jerusalem, 2002.
- ISSACHAROFF, Avi. "Rising New Hamas Leader Is All Too Familiar to Israel." *Times of Israel*, December 18, 2015.
- KARDEJL, Nejc, *Israel vs. Hamas*, Nova Science Publishers, Inc., New York 2010.
- KAYA, Emrah, "Central Asia's Strengthening Relations with Israel", *ANKASAM*, 12 Nisan 2023.
- KELEŞOĞLU, Erhan, "Filistin'den Bir Toplumsal Hareket: Hamas", Y. Doğan Çetinkaya, Der., *Toplumsal Hareketler* İletişim Yayınları, İstanbul 2015.
- KOÇ, Mehmet Akif, "Yahya Sinvar ve Hamas İçindeki Liderlik Değişimi: İran Bunun Neresinde?", *Fokus+*, 8 Ağustos 2024.
- KURT, Menderes, "Detant Dönemi ABD'nin Ortadoğu politikası: Mısır ve Suriye örnekleri (1970-1978)", Sakarya Üniversitesi, 2023 (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- KURT, Menderes, "İsrail'in Filistin Politikası", Hacı Mehmet Boyraz, Selim Yeşiltaş, Nurhak Gürel, Der., *Aktif Bölgesel Aktörlerin Filistin Politikaları*, Yayınları, İstanbul 2022, s. 85-112;
- KURT, Menderes, İsmail Ediz. "The Eastern Question and the Internationalization of Zionism: Why Zionism didn't Turn into a Political Project until the First World War?", *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, XXIII/1 (Mart 2023), s. 196-214.

Gazisi

Akademik
Bakış

153

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

- LAQUEUR, Walter, *The Israel-Arap Reader: A Documentary History of the Middle East Conflict*, Penguin Book, New York 2008, s. 145-146.
- LAVSKY, Hagit, "October 7th, 2023 From The Perspective Of Zionist History: A Crucial Wakeup Alarm", *Israel Studies*, XXIX/1 (2024), s. 82-88.
- LEVİTT, Matthew, *Hamas: Politics, Charity and Terrorism in the service of Jihad*, Yale University Press, New Haven and London 2006.
- MAKS, Monica. "What the World Gets Wrong about Hamas", *Time*, October 30, 2023.
- MARGALİT, Avishai, *Uzlaşma ve Kokuşmuş Uzlaşmalar*, (çev. N. Çatlı), İthaki Yayınları, İstanbul 2013.
- MCADAM, Doug, Sidney Tarrow, Charles Tilly. *Dynamics of Contention*, Cambridge University Press, Cambridge 2004.
- MEMMİ, Albert, *Sömürgecinin Portresi & Sömürgeleştirilenin Portresi*, (çev. Şen Süer), Telemak Yayınları, İstanbul 2021.
- MENGÜASLAN, Hikmet. "7 Ekim Sonrası Türkiye'nin Gazze Diplomasisi: Filistin'de Barış İnşasına Yönelik İmkân ve Sınırlar", *Ombudsman Akademik*, Özel Sayı 2 (Gazze) 7 (2024), s. 250-281.
- MENGÜASLAN, Hikmet. "Aksa Tufanı Sonrası Filistin Meselesi: Küresel Üstünlük Mücadelesinin Yansımaları", *İletişim ve Diplomasi*, Filistin Özel Sayısı (2025), s. 39-58.
- MERCAN, Muhammed Hüseyin, "Bir Yılın Ardından Aksa Tufanı'nı Yeniden Düşünmek", *SETA Analiz*, 8 Ekim 2024.
- MERCAN, Muhammed Hüseyin, "Operation al-Aqsa Flood: A Rupture in the History of the Palestinian Resistance and Its Implications", *Insight Turkey*, XXV, (Fall 2023).
- MERCAN, Muhammed Hüseyin, "Süreklilik ve Değişim Bağlamında Hamas'ın Siyasal Stratejisi", *Ortaoğu Elitleri*, X/1 (2018) s. 62-78.
- MİŞHAL, Shaul, Avraham Sela, *The Palestinian Hamas*, Columbia University Press, New York 2006.
- MUCUK, Hüseyin, Hüseyin Özdemir, Mehmet Aziz Anık, "El-Aksa Tufanı Operasyonu ve Türkiye'de Kamuoyunun Filistin Algısı", *Fikriyat*, III/2 (2023), s. 101-118.
- ORAKÇI, Serhat, "İsrail'in Afrika Siyaseti: İzolasyondan Normalleşmeye", *İNSAMER*, 153, Ocak 2022;
- ORUÇ, Haydar, "7 Ekim Sonrası Türkiye'nin Değişen Gazze Politikası" *Kriter*, 8(89), Nisan 2024.
- ÖZŞAHİN, Mustafa Cüneyt, Segah Tekin, "Israel's Latin America Policy: A Reappraisal", *Israel Journal of Foreign Affairs*, XIV/2, (2020), s. 241-257.
- PAPPÉ, Ilan, *Modern Filistin Tarihi*, Phoenix, Ankara 2007.
- PAPPÉ, Ilan, *Yeryüzünün En Büyük Hapishanesi: İşgal Altındaki Toprakların Tarihi*, Küre Yayınları, İstanbul 2023.
- PATEL, Mahmoud, "Direnişin Sınırları: Hukuk ya da Meşruiyet", *Düşünce ve Kuram Dergisi*, XXXIII (Aralık 2020).
- RABINOWİTZ, Dan, "Belated Occupation, Advanced Militarization: Edward Said's Critique of the Oslo Process Revisited", *Critical Inquiry*, XXXI/2 (Winter 2005), ss. 505-511.
- RAKİPOĞLU, Mehmet, "Arap-İsrail Normalleşmesinin Geleceği", *SETA*, 6 Ocak 2024.
- RAKİPOĞLU, Mehmete, Menderes Kurt, "Suudi Arabistan-İsrail Örtülü İttifakını Anlamlandırmak" *Türkiye Ortaoğu Çalışmaları Dergisi*, VI/2, (2019), ss. 101-132.
- Rekness, Eli, "The Arabs of Israel After Oslo: Localization of the National Struggle", *Israel Studies*, VII/3, (Fall 2002), s. 1-44;
- ROBINSON-DİVİNE, Donna, "After October 7th: No Atonement Before Repair", *Israel Studies*, XXIX/1 (2024), s. 74-81.
- RODİNSON, Maxime, *Israel: A Colonial-Settler State?*, Modan Press, New York 1973.
- ROSKİES, David G., "The Next Chapter: Israeli Responses to Catastrophe", *Israel Studies*, XXIX/1, (2024), s. 7-20.
- SAİD, Edward W., *Filistin Sorunu*, (çev. Alev Alatlı), Alfa Yayınları, İstanbul 2024.
- SAİD, Edward W., *Oslo'dan Irak'a ve Yol Haritası*, (çev. Murat Uyurkulak), Agora Kitaplığı, 2005.
- SALEM, Paul, "The Middle East: Evolution of a Broken Regional Order", *Carnegie Middle East Center*, 9 (2008).

- SAMAAN, Jean-Loup, *Israel's Foreign Policy Beyond the Arab World: Engaging the Periphery*, Routledge, 2019.
- SAPOSNİK, Arie, "Introduction: October 7th and Israel Studies", *Israel Studies*, XXIX/1, (2024), s. 1-16.
- SCOTT, James C., "Everyday Forms of Resistance", Forrest D. Colburn, Ed., *Everyday Forms of Peasant Resistance*, Routledge, 1989.
- SCOTT, James C., *Domination and the Arts of Resistance: Hidden Transcripts*, Yale University Press, New Haven and London 1992.
- SCOTT, James C., *Weapons of the Weak: Everyday Forms of Resistance*, Yale University Press, New Haven and London 1985.
- SELJAN, Peter, "The 7 October Hamas Attack: A Preliminary Assessment of the Israeli Intelligence, Military and Policy Failures", *AARMS*, XXIII/1, (2024), ss. 81-98.
- SHAFİR, Gershon, Yoav Peled, "The Globalization of Israeli Business and the Peace Process", Yoav Peled and Gershon Shafir der., *The New Israel*, CO: Westview Press, 2000.
- SHARİF, Ragina, "Latin America and the Arab-Israeli Conflict", *Journal of Palestine Studies*, VII/1 (Autumn, 1977), s. 98-122.
- SHİNDLER, Colin, *Israel and the World Powers: Diplomatic Alliances and International Relations Beyond the Middle East*, IB. Tauris, 2014.
- SHLAİM, Avi, *Demir Duvar: İsrail ve Arap Dünyası*, Küre Yayınları, İstanbul 2019.
- SİMPSON, Audra, *Mohawk Interruptus: Political Life Across the Borders of Settler States*, Duke University Press, 2014.
- SKARE, Erik, *Yedi Ekim'e Giden Yol: Filistin'de İslami Hareketin Tarihi*, Kutadgu, İstanbul 2025.
- Talas, Mustafa, *Mirâtu Hayati, el-Akd as-Salis, 1968-1978*, El-Zilzal: Dımaşk 1997, s. 23-33.
- TARROW, Sidney G., *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics*, Cambridge University Press, New York 2011.
- TAYLOR, Alan R., *İsrailin Doğuşu: 1897-1947 Siyonist Diplomasinin Analizi*, (çev. Mesut Karaşahan), Pınar Yayınları, İstanbul 2001.
- TELCİ, İsmail Numan, "HAMAS'ın Yeni Siyaset Belgesini Anlamlandırmak", *Kriter*, Vol: 2, No: 14 (Haziran 2017).
- TEMİMİ, Azzam, *Hamas: Anlatılmamış Bölümler 1*, (çev. Duran Temel), Mana Yayınları, İstanbul 2017.
- TEMİZ, Meryem, "Silahlı Çatışmalar Hukuku Açısından Aksa Tufanı Operasyonu", *Toplum Ekonomi ve Yönetim Dergisi*, V, (Aralık 2024), s. 167-93.
- The Complete Diaries of the Theodore Herzl*. Edited By Raphael Patai, Translated by Harry Zihn, Vol. I, New York-London, Herzl Press and Thomas Yoseloff, 1960, s. 32-40.
- TILLY, Charles. *From Mobilization to Revolution*, Random House, New York 1978.
- TOÇOĞLU, Fatma Zehra, "Filistin: Müslüman Kardeşler ve İslami Direniş Hareketi", Adulgani Bozkurt, Mehmet Rakipoğlu, Der., *Küresel İhvan*, KTB Yayınları, 2023.
- TOPUZ, Zuhâl Çalık, "Tek Taraflı Çekilmenin Ardından Gazze", *International Journal of Social Inquiry*, XV/1, (2022), s. 214-216.
- WALDO, Cleary, Gabriel Epstein, and Sydney Hilbush, "International Reactions to the Hamas Attack Against Israel", *Washington Institute*, October 2023.
- YILDIRIM, Gizem, Güngör Şahin, "Israel-Palestine Issue in the International Press: A Critical Analysis on October 6-7 Attacks and Information Warfare", *Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi*, XXXIV/2, (2024), s. 217-242.
- "6 Soruda Aksa Tufanı Operasyonu ve Filistin Direnişi", *Platform*, 17 Ekim 2023.
- "Filistin'i devlet olarak tanıyan ve tanımayan ülkeler hangileri, gerekçeleri neler?", *BBC News Türkçe*, 23 Mayıs 2024.
- "Filistin'in tam üyeliğini destekleyen tasarı BM Genel Kurulu'nda kabul edildi", *EURO News*, 10 Mayıs 2024.
- "Hamas leader Sinwar: Hamas will never recognize Israel", *ynet*, 19 Ekim 2017.
- "Hamas raporunun tam metni: Aksa Tufanı'nı neden yaptık", *Independent Türkçe*, 23. Ocak 2024.

Gazisi

Akademik
Bakış

155

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026

- "Haza Ruyetuna: Limaza Tufan'ül-Aksa?", *Al-Jazeera*, 21 Ocak 2021: <https://124.im/Y3iL7Gk>.
- "How Americans View the Israel-Hamas Conflict 2 Years Into the War," *Pew Research Center*, October 3, 2025.
- "Interview with Syrian President Hafez al-Assad," *Journal of Palestine Studies*, (Autumn 1974), s. 191-192.
- "Israel Apartheid Against Palestinians; Cruel System of Domination and Crime Against Humanity", *Amnesty International*, 2022.
- "Jordan Calls for Weapons Embargo on Israel, Joining France and Spain", *Haaretz*, 12 Ekim 2024.
- "Nicaragua breaks diplomatic relations with Israel", *Reuters*, 12 Ekim 2024.
- "We publis a timeline of a year of Israel's brutal bombardment of Gaza", *The National*, 12 October 2024.

Extended Abstract

This study aims to provide an in-depth analysis of Hamas' motives for carrying out Operation Aqsa Flood on October 7. By evaluating the various comments made in the aftermath of the operation, it is argued that Hamas' attack was intended to call into question some fundamental points in the resistance and struggle. In this context, the study investigates what the October 7 attack means in terms of Hamas' resistance strategy and what issues Hamas aims to make questionable through this attack. The study argues that Hamas aims to make three main points questionable with this attack. First, it aimed to keep the resistance alive and prevent the emergence of PLO-style passive resistance. Hamas perceives the PLO's peace process with Israel as a development that weakens Palestinian resistance and legitimizes Israeli occupation. According to Hamas, the struggle against Israel must be continuous and the legitimacy of the Israeli occupation must always be questioned. Therefore, the October 7 attack was based on this idea of Hamas. Secondly, it aimed to overcome the Arab-Israeli normalization and put the Palestinian issue back on the international agenda. Hamas sees the Arab countries' normalization agreements with Israel as an attempt to overshadow the Palestinian cause and responds harshly. Thirdly, the aim was to make Israel's existence, legitimized by the Oslo process, questionable again. With the October 7 attack, Hamas aimed to open all norms regarding Israel to questioning and to bring the reality of the occupation to the world agenda with all its clarity. Hamas questions Israel's legitimacy in the international arena and makes it clear that the Palestinian people do not accept Israel's existence. The study argues that Hamas' strategy of resistance aims to keep the legitimacy of Israel's occupation constantly in question. Hamas' October 7 attack is a reflection of the organization's long-standing policy of resistance and a reaction to regional and international developments. Hamas believes that the Palestinian struggle has shifted to a diplomatic and conciliatory approach since the Oslo Peace Process and therefore believes that passive and diplomatic solutions legitimize Israel's occupation. As a result, Operation Aqsa Flood and its aftermath have ensured the continuation and re-discussion of what needs to be questioned. The Hamas attack put the Palestinian issue back on the agenda and was intended to force Arab countries to take a more active stance against Israel. Moreover, boycotts against Israel strengthened in the aftermath of the attack, and the status of Palestine as a state began to rise again.

Görüş

Akademik
Bakış

156

Cilt 19
Sayı 38
Yaz 2026